

Incursiuni în biografia presei bisericești din Basarabia: ziarul *Raza*

Preot Vasile SECRIERU

Ziarul săptămînal *Raza* a început să apară din anul 1931 la Chișinău și era subintitulat *Organ (de presă) al Uniunii Clerului Ortodox din Basarabia*. Nu era însă o publicație strict clericală, aici puteau să-și publice arti colele și colaboratorii mireni. În perioada 1931 - 1937, *Raza* a apărut bisăptămînal; în 1937 - de 2 ori pe săptămîna. Inițial, în fruntea comitetului de conducere s-a aflat Iorgu Tudor. Între 1931 - 1936, ziarul a apărut în ediție bilingvă. Primele 2 pagini erau scrise în limba română, iar paginile 3 și 4 – în rusă. Varianta rusească a gazetei purta denumirea *Свет: Изд. Бессараб. Духовенства*. Această publicație a avut mai multe subtitluri: în anii 1931 - 1937 – *Organ independent al Uniunii Clerului din Basarabia*; de la 31 martie 1937: *Organ independent de luptă creștinească și românească al U.C.O. (Uniunea Clerului Ortodox) din Basarabia*; în 1940 – *Gaz. săpt. de luptă a refugiaților basarabeni*. Între anii 1931 - 1937, ziarul *Raza* a fost tipărit la Tipografia Uniunii Clericilor Ortodocși din Basarabia.

În paginile acestui ziar, au debutat și s-au afirmat numeroși scriitori și publiciști români basarabeni. Majoritatea colaboratorilor *Razei* erau foști elevi ai Seminarului Teologic și studenți ai Facultății de Teologie din Chișinău: profesorii Ilie Tocan, Victor Popovici (aceștia au dirijat / condus ziarul ca di-

rectori – delegați), Alexandru Boldur, preoții Alexandru Skvoznikov, Sergiu Păduraru, Eremia Cecan, Emil Cucuetu, Gavriil Nagacevschi, Nicolae Tomoilă, Sergiu Bjolla, Evdochim Lesnic, Paul Mihail (Mihailovici), Ion Belodanov, Zaharia Rusu, Zinovie Smochină, preotul - poet Trofim Suruceanu, publicistul Dumitru Remenco, Sergiu C. Roșca, Anton Țurcanu, Alexandru Bardieru, Sergiu Matei Nica, Paul Lecca, Alexandru Velicu - Enache, Grigorie Filip Lupu, Paul Berezescu, Gheorghe Cunesco, Robert Cahuleanu (Andrei Ciurunga), Vladimir Cavarnali, Vasile Trofim, Vasile Prisăcaru

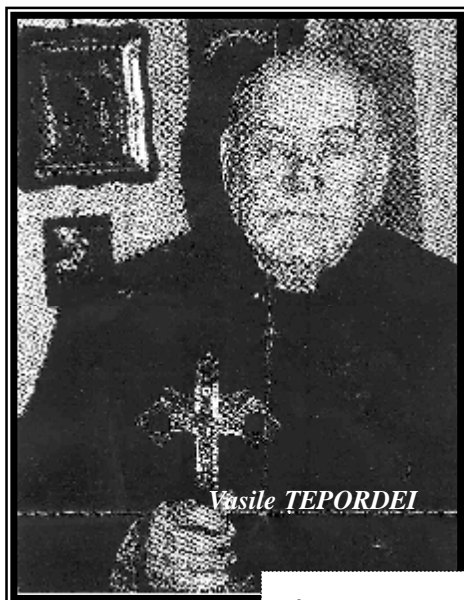
și a. Se poate afirma cu multă certitudine că ziarul *Raza* a constituit o adevărată școală, un laborator de formare al condeierilor basarabeni.

Câțiva dintre cei mai tineri colaboratori: Anton Țurcanu, Sergiu C. Roșca, Sergiu Matei Nica, Alexandru Bardieru, Paul Lecca, Gheorghe Cunesco au scos, ulterior, revista *Tribuna Tinerimii*. Unul dintre cei mai laborioși colaboratori ai

acestei publicații a fost Vasile Țepordei, născut la 5 februarie 1908, în satul Cârpești, județul Cahul. A studiat la Seminarul Teologic (1921 - 1929) și la Facultatea de Teologie (1929 - 1933) din Chișinău; apoi la Seminarul Pedagogic Universitar din Iași, cu examen de capacitate pentru Religie, în anul 1937.

Profesor de Religie la mai multe licee din Chișinău (1935 - 1940 și 1941 - 1944): *Industrial, Alexandru Donici, Regina Maria, Regina Elisabeta, Regele Ferdinand*, și din Bu-curești (1940 - 1941 și 1944 - 1948): *Școala Normală de me-naj, liceele Bălașa, Brâncoveanu și Regina Maria*. Preot (1939), iconom (1942); iconom stavrofor (1947). A fost arestat în sep-tembrie 1948, iar în 1949, jude-cat de un Tribunal militar sovietic de la Constanța și condamnat la 25 de ani de muncă silnică. A executat 8 ani în mai multe la-găre din Siberia, ultimul fiind Vor-cuta, dincolo de Cercul Polar. A fost eliberat în anul 1956 și re-integrat în preoție, ca paroh la Islaz, județul Ilfov (1956 - 1966) și a activat la biserica Mărcuța din București (din 1966). Este autorul lucrărilor: *Preotul poet Alexei Mateevici* (Chișinău, 1937, 101p.); *Amintiri din Gulag*, (București, 1992, 176p.); a mai semnat sute de articole, note, cronici, recenzii în diferite ziare și reviste.

În perioada 1939 - 1944, Vasile Țepordei a îndeplinit funcția de director al ziarului **Raza**, avându-l caa redactor pe Sergiu C. Roșca și acesta un publicist de excepție. În 1938, Uniunea Clerului Ortodox din Basarabia s-a desființat și, în consecință, și-a sistat apariția și **Raza**, iar în anul 1939 Vasile Țepordei a reușit să obțină aprobarea reparației publicației, sub conducerea sa în calitate de director. În iunie 1940, atunci când Basarabia a fost ocupată de către armata sovietică, direc-torul, redactorul și o mare parte a cola-boratorilor publicației s-au refugiat peste Prut. La București, a apărut un singur număr al ziarului cu titlul **Raza Basarabiei**. La protestele diplomatice ale Uniunii Sovietice, guver-nul român i-a cerut lui Vasile Țepordei să renunțe la determinativul **Basarabiei**, în caz contrar, trebuia să

suprime publicația. S-a revenit, astfel, la titlul inițial **Raza**, cu subtitlul *Gazeta săptămânală de luptă a refugiaților basarabeni*. Începând cu anul 1941, **Raza** a reapărut în Basarabia, la Chișinău.

Aproape în fiecare număr al ziarului erau 2 - 3 articole, sem-nate de Vasile Țepordei sau cu pseudonimele (Vasile Dascălu, Politicos, Vlad Țepeș, Țepeluș, Vasiluș, V., V.Ț., V. Țep., Ț., Rep. ș.a.), mai ales când a în-ceput să facă parte din colegiul de redacție, în calitate de de-legat al Asociației cântăreților bi-sericești basarabeni.

În paginile ziarului **Raza**, Vasile Țepordei a combătut politicianismul și moravurile clasei politice, a militat pentru întărirea unității neamului românesc și a respectării drepturilor tuturor românilor în

DÎND GLAS

Chibzuința cumpănită moldovenească, moștenită de la moșii și strămoșii răzeși, judecata judicioasă, îndrumarea înțeleaptă a mentorilor, structura sufletească și concepția de viață etică - creștină l-au îndreptat și l-au menținut pe linia patriotismului autentic și salutar... S-a afirmat într-un fel cu totul personal și distinct. A fost martor, a trăit și a înțeles drama Basarabiei românești din primul deceniu de după Unire: părăsirea ei de către fruntașii ei politici și culturali care semnasera Unirea, însă au deviat în carierism, nepăsare și comoditate trădătoare, ce au favorizat invadarea nefastă a Basarabiei de politicianism veros, ideologii și unele acțiuni antiromânești. În mai multe articole, Vasile Țepordei (în imagine) a criticat și a deplîns declinul și prăbușirea protagoniștilor basarabeni...

(Preot Gheorghe Cunescu)

învățămant, comerț, a depus eforturi susținute în vederea ridicării nivelului de cultură și bunăstării locuitorilor din mediul rural.

Prin scrierile sale, V. Țepordei se numără printre cei mai valoroși publiciști ai Basarabiei din toate timpurile, fiind numit, pe bună dreptate, "cel mai de seamă publicist - tribun al Basarabiei românești". A publicat cele mai frumoase pagini despre istoria și sufletul Basarabiei, legăturile și unitatea româ-

Iubesc Basarabia fiindcă sunt fiul ei. O iubesc fiindcă-i pământ românesc. Îi iubesc pământul, fiindcă am crescut din vloga lui și m-am jucat în țărâna mănoaselor lui câmpii. Îi iubesc livezile de pomi, fiindcă am crescut la umbra lor și am gustat cu neșaf din roadele lor. Îi iubesc văile, fiindcă mi-au întărit plămâni cu aerul lor răcoros. Îi iubesc dealurile, fiindcă din înălțimea lor i-am privit sau admirat întinsul necuprins de ochiul omenesc, prelungirea vechilor Carpați. Îi iubesc mormintele, fiindcă în ele zac osemintele tatălui meu, zdrobite de ultima robie moscovită și tot în ele se sălășluiesc moaștele eroilor dezrobitori. Îi iubesc satele cu liniștea lor patriarhală, fiindcă în ele am înțeles rostul vieții și al lumii. Îi iubesc bisericuțele îngrijite și împodobite, fiindcă ușile uneia dintre ele m-au primit din brațele bunicuței și m-am încreștinat, și tot în una dintre ele doresc să mă despart de lume...

(Vasile Țepordei)

nească cu celelate provincii - surori, eroismul și sacrificiul pentru dezrobirea ei, dușmanii ei (interni și externi) ș.a. Articolele sale sunt pătrunse de un adânc și curat patriotism, rămânând veritabile pagini antologice: *Basarabia, Ție Basarabie!; Țăranul basarabean; Basarabeanca; Sufletul basarabean; Specificul basarabean; Laudă Basarabiei; Închinare Basarabiei; Sufletul românesc al Basarabiei; Veșnicia Basarabiei; Basarabia colț de rai; De ce iubim Basarabia; Mama basarabeancă; Mi-i scumpă*

Basarabia; Basarabia – fagure de miere; Basarabia darnică; Basarabia – scut de apărare; Basarabia eroică; Basarabia creștină; Basarabia sub soarele primăverii; Iubim Basarabia; Să murim în Basarabia; Tainele basarabene și altele.

Prin tot ceea ce a găzduit în paginile sale, ziarul **Raza** a demonstrat că a fost o publicație de calibrul. Alături de alte ziare și reviste bisericești din epocă, **Raza** a contribuit substanțial la formarea valorilor moral - spirituale ale populației din Basarabia.

Bibliografie:

1. *Basarabia*, Chișinău, nr.2, 1993, P.146 - 147.
2. *Chișinău*. Enciclopedie, Chișinău, Ed. Museum, 1997.
3. Colesnic, Iurie. *Basarabia necunoscută*, vol. III. Chișinău, Ed.
4. Grossu, Silvia. *Valențele presei clericale din Basarabia (1918 - 1940)*. Autoreferat, Ch., S.n., 2002.
5. *Literatura și Arta*, Chișinău, 31 octombrie 1991, P.7.
6. Păcurariu, Mircea. *Basarabia. Aspecte din istoria Bisericii și a Neamului românesc*, Iași, Ed. Mitropoliei Moldovei și Bucovinei, 1993.
7. Idem. *Dicționarul teologilor români*, București, Ed. Univers enciclopedic, 1996.
8. *Presa basarabeană de la începuturi până în anul 1957*. Catalog, Chișinău, Ed. Epigraf, 2002.
9. Țepordei, Vasile. *Amintiri din Gulag*, București, Casa editorială pentru turism și cultură ABeona, 1992.
10. Idem. *Drumul Golgotei*, București, Ed. Eminescu, 1995.